

IX. Arról, hogy aki a Szentlélekből részesült, azt annak fénye elragadja, fölülemelkedik minden szenvedélyen, s azok támadása nem árt neki

⁵Vö. Lk 1,6: „Mindketten igazak voltak az Úr színe előtt, és feddhetetlenül jártak az Úr összes parancsolatában és rendelésében.”

⁶Vö. fent, 2. jegyzet.

⁷Vö. Jn 1,5: „A fény a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be”, és Jn 1,10: „a világban volt, és a világ őáltala lett, de a világ nem ismerte fel őt.”

⁸Vö. 2Kor 12,2: „Ismerek egy embert a Krisztusban, aki tizennégy évvel ezelőtt — ha testben-e, nem tudom, ha testen kívül-e, nem tudom, az Isten tudja — aki tehát elragadtatott egészen a harmadik égig.”

⁹Vö. 1Kor 1,19–20: „Hiszen meg van írva: 'elveszejtem a bölcsék bölcsességét, és elvettem az okosak okosságát'. Hol a bölcs? Hol az írástudó? Hol van evilág vitakozója? Nemde bolonddátette az Isten evilág bölcsességét?”

¹⁰Vö. Dán 10,11 (Theodotion fordítása szerint): „És mondta nekem [Gábiel arkangyal]: 'Gábiel, vágyak férfiúja!' Ehelyett a Szeptuagintában ez áll:

Jaj, jaj, Uram, mindenható Királyom!

Ki is lakhat jól szellemi szépségeddel,

felfoghatatlanságod ki érthetné meg?

Ki járhat méltón parancsolataidban,⁵

5 *ki szemlélhetné orcád világosságát,⁶
mely megdöbbenő, s melyet be nem fogadhat*

ez a nehéz és sötét világmindenség,⁷

s mely azt, ki látja, innen ki is ragadja

testével együtt, ó nagy titok csodája?⁸

10 *Ki az, ki túllép testének kerítésén,*

aki elhagyja a pusztulás homályát,

s elrejtőzik, a világot elhagyva?

Jaj, jaj, tudásunk s szavaink mily csekélyek!

Hová rejtőzik, ki a világon túllép,

15 *s kívül került már mindenem, amit szemlél?*

Mondd el, bölcseknek elvetett bölcsessége,

hogy azt ne mondjam, kit Isten bolonddátett,

ahogy Pál mondja, s Isten minden szolgája.⁹

Ez „a Lélek vágyainak férfiúja”¹⁰

20 *ki ha testével testekhez közelít is,*

mégis lélekben megmarad a szentségben,

hiszen ott, kívül világon s minden testen

nem létezik már testi szenvedély vágya,

csak Szenvtelenség. Aki ezt megcsókolta,

25 *s a tüzes csókból új életet merített,*

még ha úgy látod is, hogy szégyentelenséget

követ el éppen, és testi bűnre készül,

már elhalt testtel teszi ezt, tudd bizonynyal!¹¹

Nem lélek nélkül, mely a testet mozgatja,

30 *de kívül minden gonoszra hajló vágyon.*

Szép Szenvtelenség kedves gyönyörűsége,

s fénye, mely illet kimondhatatlan csókkal,

s egész értelmem önmagához ragadja,

s csupaszon tartja anyagtalan kezében,

35 *nem enged engem szerelmétől elesnem,*

vagy szenvedélyes gondolatot táplálnom,

hanem örökké csókjával borít engem,

lelkemet a vágy perzseli szünet nélkül,

s nem marad bennem semmi egyéb érzéklet.

40 *Ahogy a tiszta lisztből készült cipó is*

becsesebb és jobb a bűzlő trágyadombnál,

az odafönti világ még sokkal inkább

Lk 1,6.

Kiv 33,20–23,

Zsolt 4,7, Mt 17,2,

Jn 1,14, 2Kor 4,6.

Jn 1,5.

2Kor 12,2.

Iz 29,14,

1Kor 1,19–20.

Dán 10,11.

2Kor 4,10, Kol 3,5.

„Dániel, irgalomra méltó ember vagy.” A korai egyházban Dániel könyvének Theodotion-féle fordítása népszerűbb volt az egyébként általánosan használt *Hetvenek*énél. A kifejezés „semitizmus” a görögben, és jelentése megfelel a *Hetvenek* értelmezésének. Simeon azonban úgy érti, mintha ezt jelentené: 'az ilyen ember a Szentlélek által sugallt szellemi vágyak férfiúja'.
 11Vö. fent, 3. jegyzet.

becsesebb ennél, ha egyszer megízlelted.
 Maradj szegyenben, ó bölcsök bölcsessége,
 45 kinek nincs részed az igazi tudásban!
 Mert szavainknak tiszta egyszerűsége
 valóban bírja az igaz Bölcsességet,
 Istenhez járul, és öelötte hódol,
 aki megadja az élet Bölcsességét,
 50 mely újjáalkot engem és istenné tesz,
 míg Istent látom mindörökkön örökké.
 Ámen.

XII. Teológia a háromszemélyű Istenség tökéletes egységéről. Mindaz által, amit alázatában mond magáról, megszegyeníti azok gögjét, akik valakiknek képzelik magukat

Hogyan lehet, én Istenem, hogy mindaz, amit régen már eltöröltél énbennem, most mégis újraéled?
 A haragnak szenvedélye, amely füsttel borít el,
 és sötétségbe burkolja a fejemet egészen,
 5 és megbénítja értelmi szemem világosságát?
 Hiszen, amint a köd leszáll, a sötétségnek súlya
 lezárja szempilláimat, és elveszítlek téged,
 a fényt, akire mindenki vágyik, s kit nem keresnek.
 Azok viszont, akik a te kimondhatatlan és félelmetes
 10 titkaidból részesedtek, és bár anyagban élnek,
 ezeket anyagtalanul érzékelik egészen,
 s a láthatatlan sugárzást látják a láthatóban,
 és a világban végbement csodás titkot szemlélik,
 igencsak kevesen vannak, ezt jól tudom bizonynyal,
 15 kiknek az, aki kezdetben, minden idők előtt volt,¹²
 az Atyától a Lélekkel született Ige Isten,
 az egyben háromszoros fény, amely egy a háromban
 tisztán kinyilatkoztatta a titkok rejtett mélyét.
 Mert egyetlen fény a három, Atya, Fiú és Lélek,
 20 egymástól el nem válva és össze nem keveredve,
 s az isteni természetben egy a három személynek
 hatalma és akarata és örök dicsősége.
 A három úgy jelenik meg, mintha egyetlen arcan
 két gyönyörű szem csillogna, telve isteni fénnel.
 25 A szem az arc nélkül hogyan láthatna, mondd meg nekem?
 De arcról sem beszélhetünk, hogyha szem nincsen benne,
 mert hiányzik nagyobb része, mitől valóban arc lesz.
 Hisz' ha a naptól elveszjük szépsége tiszta fényét,

Jn 1,1.

¹²Vö. Jn 1,1: „Kezdetben volt az Ige”, és a Nikaia-kalkédóni hitvallás: „[Hiszek] az egy Úr Jézus Krisztusban, aki az Atyától minden idők előtt (pro pantón tón aiónón) született.”

¹³Vö. Kiv 33,20: „Ember nem láthatja az én arcomat úgy, hogy élve maradjon”, Jn 1,18: „az Istent soha senki nem látta” és 1Tim 6,16: „akit nem látott egyetlen ember sem, és nem is láthat meg”.

¹⁴Vö. fent, IX. himnusz, 7. sor és 3. jegyzet.

¹⁵Vö. 1Jn 1,5: „Az Isten fény, és nincs benne semmilyen sötétség”.

¹⁶Vö. Jk 1,17: „...A fények Atyjától, akinél nincsen átalakulás, vagy változásnak árnyéka”.

¹⁷Vö. 1Tim 6,16: „Aki megközelíthetetlen fényben lakik”.

¹⁸Vö. Iz 9,1: „Ó nép, amely sötétségben jár, lássatok nagy fényt, akik a halál földjén és árnyékában ültök, fény ragyog fel nektek”. Ezt idézi Mt 4,16: „a nép, amely sötétségben ült, nagy fényt látott, és azoknak, akik a halál földjén és árnyékában ültek, fény ragyogott fel.” Vö még Iz 42,7: „szövetségül adtalak a népnek, fényül a nemzeteknek, hogy megnyisd a vakok szemét, kivezess a fogságból a megbilincselteket, s a börtönnek házából azokat, akik sötétségben ültek”, és Lk 1,78–79: „meglátogat benneteket a napkelet a magasságból, hogy felragyogjon azoknak, akik a sötétségben és a halál

előbb ő maga tűnik el, majd az egész teremtés, amely őtőle kapja azt, hogy látszék, és hogy lásson. Ugyanúgy van az Isten is az értelmi világban. A Fiú s a Lélek nélkül az Atya sem lesz többé, és ha a Lelket leveti, nem is lesz többé élő, hiszen a Lélek adja meg mindennek azt, hogy éljen.

35 Imádját hátra az értelmi természet egészében, ami csak él a nap alatt s a nap fölötti részen, a hármasság valóságú fényt, amely elmondhatatlan! Mert az Istennek a nevét, természetét s alakját, mibenlétét és formáját nem ismerheti ember,¹³ nem tudja sem kimondani, sem leírni s átadni, de ahogyan a fénylő nap a felhők mögé bújjik, és nem látszik már ő maga, sem a tündöklő fénye, s csak homályosan adja át fényét a földieknek, úgy gondold el, hogy az Isten elrejtőzik mitőlünk,

45 és hogy nagy és mély sötétség burkol be mindnyájunkat. S a legcsodálatosabbat elmondom most tenéked: az isteni fény nem nyugszik le, mint a nap világa, hanem mindenhol ott ragyog, és mindent bevilágít, és elveszítem azt a Fényt, aki teremtett engem.¹⁴

50 Ki ne siratna hátra engem, ki ne könnyeznék rajtam, ki ne sóhajoznék ezért, és ki ne siránkoznék?

Hisz' Isten ott van mindenben, és mindenütt jelen van, és egész valójában fény,¹⁵ hol egyáltalán nincsen

55 sem változásnak árnyéka, sem az ének homálya,¹⁶ melyben semmilyen sötétség nem áll a fény útjába, amely kiárad mindenre s megközelíthetetlen,¹⁷ de a méltóknak fogható s megközelíthető lesz

60 és a naphoz viszonyítva, ha egészében látszik, mégis vakító azoknak, kik sötétségben ülnek,¹⁸ ha méltóvá lettek halvány kis visszfényét meglátni), de én, a nyomorult mégis a sötétet választom,

és csak erről gondolkodom, homállyal takarózom, és szerencsétlen lelkemet sűrű köddel fedem be. A szenvedélyt ez táplálja, ez szítja fel magasra, s ez sárkányokká változik, férgékké és kígyókká, amelyek lelkem tagjait emésztik mindörökre.

Mert a hiú dicsőségvágy mardos mindegyre engem,¹⁹ és fogait belévájja szívemnek lágy húsába, és mikor már elorvasztott, mikor halálra váltam, vad kutyafalka ront reám, vadállatok hordája, s míg lenn a földön heverek, már darabokra tépnek. Mert a dicséret s a gyönyör teljesen szétszaggatták az idegeim s a velóm: lelkem hevét s buzgalmat.

Kiv 33,20,

Jn 1,18,

1Tim 6,16.

Jn 1,5.

Jn 1,10.

1Jn 1,5.

Jk 1,17.

1Tim 6,16.

Iz 9,1; 42,7,

Mt 4,16,

Lk 1,78–79.

árnékában ülnek”.

¹⁹Ehhez a verssorhoz a himnuszok első kiadója,

Nikitasz Sziithatosz,

Szent Simeon tanítványa a következő megjegyzést (szkholiont) fűzte:

„A jelen írásban

válaszol ama bölcs

‘Gyümölcsárus’ szavaira.

Síratja annak életét amiatt, hogy egészen az

emberektől jövő dicsőséget kereste, és Lélek

nélkül merészelt beszélni a Lélek teológiájáról, s

hogy szerette, ha az

emberek őt teológusként dicsőítik. Azután a

szent, megmutatandó,

hogy mindebből semmi sem uralta az ő lelkét,

az ezután következő

hymnuszokban leleplezi

magát, amikor elmondja, hogy egészen egyesült

az Istennel, és minden-

nap látta önmagában a

Krisztust, amint napként

lakozott és ragyogott

a szívében.”

²⁰Nikitasz megjegyzése:

„S ha dicsérettel illet-

nek...! Mindezt magára

vette az atya, és mint

saját szenvedélyeit sírat- ta ama bölcs állapotát, s

így leplezte le annak

életét, hogy bár ilyen

ember volt, mégis teológiával mert foglalkozni.

Ómiatta írta három

teológiai értekezését is,

ahol az ő teológiájukat

üres hiábavalóságként

bélyegzi meg.”

Hogyan is írhatnám le mind, amit elvettek tőlem!

A tolvaj gőgöt s a kételyt hintették el szívemben, kéjvágyat és az aggodást, hogy embereknek tettszem, és két irányba rángatva darabokra szabdaltak.

80 Az egyik józanságomat és mértékletességem, a másik jótetteimet és szent munkálkodásom sajátjának tüntette fel, s engem pusztá holttestnek. S ami a legkülönösebb és legnagyobb gonoszság, rút gőggel hintették tele a beszennyezett lelkem.

85 Hisz’ hogyne volna különös és sajnálatra méltó, hogy ennyi szenvedély tolul hirtelen a lelkembe, s erények nélkül meztelen és sírban fekvő holttest vagyok, s ezt észre sem veszem, elmémmel nem fogom fel, sőt még nagyobbnak képzelem magam mindenki másnál,

90 és azt hiszem, hogy szent vagyok, bölcs szavú teológus, kit tisztelet méltán övez az emberek részéről, s ha dicsérettel illetnek, mint aki méltó erre,²⁰ magamhoz hívva mindenkit dicsőségben fürdőzőm. S ha összegyűltek házamban, mellemet teleszívom,

95 lopva körültekingetek, ki az, aki hiányzik, ki az, ki nem jött el hozzám, ki az, ki nem adózott csodálattal, s ha van, aki nem becsül sokra engem, neheztelek és csepülöm a szerencsétlen embert, hogy az, ha erről értesült, nem bírva a szidalmat

100 eljőjjön, beszéljen velem, tegyen patrónusává, mutassa meg, hogy éhezi szeretetem s imáim, s mondhassam a többieknek: „Íme, ez eljön hozzám, az imáimért esdekel, s hallgatja tanításom, és szinte csügg ajkam szaván — én nagy kiválóságom!”

105 Hogyhogy nem látom nyomorult lelkem meztelenségét, s sebeim nem érzékelem, nem jajgatok és sírok, s kórházba miért nem fekszem a gyógyulást keresve? Fekélyeim orvosoknak miért nem mutatom meg, és titkos szenvedélyeim le mért nem csupasztóm,

110 hogy ők beborogathassák, kivágják, és behintsek, s én férfiasan viseljem a gyógyulás kedvéért, és miért gyűjtök minden nap újabb sebeket inkább? Irgalmazz nékem, én Uram, a tévelygő bűnösnek, és ültess el félelmedet a szívem közepébe,

115 hogy parancsolatod szerint kerüljem a világot, hogy gyűlölettel megvesssem, s bölcsen visszahúzódjak. Ne engedj engem, Krisztusom, benne eltévelyednem, mert csupán téged szeretlek, habár még nem szeretlek, s csak a te parancsaidat szeretném megőrizni,

120 bár elborít a szenvedély, hisz’ nem ismerlek téged. Mire szolgál a dicsőség annak, ki ismer téged, vagy mi mást kereshetne még az, aki szeret téged?

Miért akarna tetszeni, miért is hízelegne,
 miért törekednék arra, hogy mindenki szeresse?
 125 Igaz szolgálád közül egy sem próbálkozott ezzel.
 S én ezért is szomorkodom, és ezért is gyötrődöm,
 mert látom azt, hogy én magam a bűnöknek szolgállok,
 hogy észhez térni nem tudok, és nem alázkodom meg,
 és nem akarom keresni isteni dicsőséged,
 130 miáltal hívő lehetnék, és a te szolgálád, Krisztus,
 s miáltal nagyobb lehetnék minden más teremtménynél,
 éljek bár fáradalmakban és nagy-nagy szegénységben —,
 — nemcsak a hatalmasoknál, de még a császárnál is.
 Könyörüljön hát meg szíved nyomorult lelkem kínján,
 135 Uram, világ Teremtője, ki boldognak alkottál!
 Igaz tudást adj énnekem, hogy örök javaidhoz
 ragaszkodjam mindörökké, és semmi múlandóhoz!
 Úgy lelkemből szeretem majd s keresem dicsőséged,
 s az emberek dicséretét semmibe fogom venni,
 140 hogy veled egyesülhessek itt és a túlvilágon,
 és megadassék, Krisztusom, hogy veled uralkodjam,
 ki a szegyenletes halált elviselted érettem,
 és ezáltal betöltötted minden gondoskodásod,
 hogy így dicsőbb lehessen majd minden halandó lélynél.
 Ámen, így legyen én Uram, most is és mindörökké!